

Anestesiatoiminta Hyvinkään sairaanhoitoalueella

Harri Tohmo

Kahdeksannentoista vuosisadan lopulla Hyvinkäälle perustettiin Parantola - niminen kylpylä-sanatorio, jossa varakas herrasväki ja mm. venäläiset kävivät hoitamassa terveyttään. Varsinainen sairaalatoiminta Hyvinkään kunnassa alkoi vuonna 1921 Villa Turist - nimisessä puutalossa. Vuonna 1954 sairaala muutti Hyvinkään Parantolan tiloihin, jossa toiminta jatkui Hyvinkään kaupungin sairaalana. Professori Tapani Tammi ja ylilääkäri Pentti Tiitinen Helsingistä kävivät kumpikin yhtenä päivänä viikossa Hyvinkäällä hoitamassa anestesia- ja leikkauksien tehtäviä. Nykyi-

nen Helsingin yliopiston professori Per Rosenberg otti ensiaskeleensa anestesia- ja leikkauksien urallaan Hyvinkäällä vuodesta 1966 alkaen, osallistuen myös Tammiston ja ylilääkäri Elfvingin Hyvinkäällä tekemään tutkimustoimintaan. Ensimmäisen vakituisen anestesia- ja leikkauksien yksikön Hyvinkään seudun sairaala sai vuonna 1969, jolloin LKT Matti Mäenpää otti vastaan ylilääkäri tehtävät hoitamaan niitä aina vuoteen 2000 asti. Toisen anestesia- ja leikkauksien yksikön Hyvinkään seudun sairaala sai vuonna 1975, jolloin myös nykyinen sairaalarakennus otettiin käyttöön. Hyvinkään sairaala – silloiselta

Hyvinkään sairaala kuvattuna koillisesta syksyllä 2001. Oikeassa reunassa uusi päiväkirurgian yksikkö ja sen takana leikkaus- ja anestesiayksikkö.
Kuva: lentoavustaja Tero Huhtala, Mediheli 01.

nimeltään aluesairaala – liittyi osaksi Uudenmaan sairaanhoitopiiriä vuonna 1991. USHP:n lakkautamisen jälkeen perustettiin Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri. Hyvinkään sairaala on ollut vuoden 2000 alusta alkaen HUS-piirin pohjoisin sairaanhoitoalue. Hyvinkään sairaanhoitoalueeseen kuuluvat Hyvinkään, Järvenpään, Tuusulan, Nurmijärven ja Mäntsälän kunnat. Sairaanhoitoalueen väestö kasvaa 3000:lla asukkaalla vuodessa. Voimakas väestönkasvu on lyönyt leimansa Hyvinkään sairaalan kehitykseen. Nykyinen sairaala muodostuu päärakennuksesta ja useista eri aikoina rakennetuista lisäsiivistä, joista viimeisimpiä ovat vuonna 2000 valmistunut päiväkirurgian yksikkö ja vuoden 2002 alussa avautunut avoterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteinen lisärakennus, johon sijoittuu päivystystoimintaa, poliklinikoita sekä vuodeosastotoimintaa.

Organisaatio

HUS-piiri on jaettu tulosalueisiin, joita johtavat sairaanhoitoalueiden lääkärijohtajat. Hyvinkään

sairaanhoitoalueen anestesiologian ja tehohoidon vastuualue muodostaa yhdessä kirurgian sekä korva-, nenä- ja kurkkutautien vastuualueiden kanssa operatiivisen tulosyksikön, joka toimii yhdessä naistentautien tulosyksikön kanssa ja joiden yhteisenä johtajana toimii gynekologian ylilääkäri. Muut tulosyksiköt ovat medisiininen, psykiatrinen, lasten ja nuorten sairauksien, kuvantamisen ja laboratoriopalvelujen sekä tukipalvelujen ja tulosalueen johdon tulosyksiköt. Psykiatrian tulosyksikkö toimii perinteikkäässä Kellokosken sairaalassa, muut tulosyksiköt Hyvinkään sairaalassa.

Anestesiologian ja tehohoidon vastuualue jakautuu toiminnan sisällön, hallinnon ja taloudellisen vastuun perusteella neljään vastuuyksikköön: 1) leikkaus- ja anestesiavastuuyksikkö, 2) päiväkirurgian vastuuyksikkö, 3) tehostetun valvonnan vastuuyksikkö ja 4) välinehuollon vastuuyksikkö. Vastuualueen johtajana toimii anestesiaylilääkäri. Hoitohenkilökunta on vastuualueen ”oma” henkilökuntaa, joka toimii hallinnollisesti osastonhoitajien, operatiivisen tulosyksikön ylihoita-

Leikkaus- ja anestesiavastuuyksikön apulaisosastonhoitaja Marja Jantunen valvoo kun urologi Eero Kaasinen leikkaa.

jan ja johtavan ylihoitajan alaisuudessa.

Sairaanhoitoalueen tuotanto ja toiminta

Hyvinkään sairaanhoitoalueen toiminnalle on ollut ominaista jakaantuminen fyysisesti kolmeen sairaalaan: 1) Hyvinkään sairaala, 2) Kellokosken sairaala ja 3) Kiljavan sairaala. Kiljavalla toimi vuoden 2001 loppuun asti merkittävä osa keuhkosairauksien, fysiatrian sekä korva-, nenä- ja kurkkutautien toiminnasta. Leikkaustoiminta siirtyi Kiljavan sairaalasta Hyvinkäälle jo kesällä 2000. Vuoden 2002 alusta alkaen Hyvinkään sairaanhoitoalueen toiminta Kiljavan sairaalassa loppuu ja kiinteistö siirtyy todennäköisesti kuntien omistukseen ja myöhemmin mahdollisesti Mehiläinen Oy:n käyttöön hoivapalvelujen tuotantoon.

Hyvinkään sairaalan toimintaa profiloii laaja-alainen palvelutuotanto. Sairaalassa toimivia suppeita erikoisaloja ovat mm. gastroenterologia, ortopedia, urologia, plastiikkakirurgia, lastenkirurgia, nefrologia, kardiologia, reumatologia, geriatria, neuroradiologia, neonatologia, lastenneurologia ja lastenpsykiatria. Erityispätevyksien kautta sairaalassa ovat edustettuina mm. kivunhoito, ensihoito ja lastenanesiologia. Neurokirurgia, thorax- ja verisuonikirurgia ja oftalmologiaa lukuun ottamatta Hyvinkään sairaalassa ovatkin edustettuina kaikki anesthesiologiaan ja tehohoittoon läheisesti liittyvät erikoisalut.

Operatiivisen toiminnan painopisteet ovat ortopediassa, gastroenterologiassa, gynekologis-obstetrisessä toiminnassa, päivystykseen liittyvässä leikkaustoiminnassa sekä päiväkirurgisessa toiminnassa.

Hyvinkään sairaanhoitoalueella oli vuonna 2000 yhteensä 543 sairaansijaa, joista somaattisia sairaansijoja oli 252. Sairaanhoitoalueella työskenteli 125 lääkäriä. Henkilöstön kokonaismäärä oli 1582 henkilöä. Somaattisia hoitopäiviä tuotettiin 75 437, hoitopaksoja 17 840 ja avohoitokäyntejä 77 419, joista päivystyskäyntejä oli 18 832. Leikkaustoimenpiteitä tehtiin 7748, joista päiväkirurgisia leikkauksia oli 2722 kappaletta. Kaikista elektiivisistä leikkauksista päiväkirurgisten leikkausten osuus oli 45 %. Päivystysleikkauksia tehtiin 1544 kappaletta, joista noin 10 % tehtiin yöaikana. Hyvinkään sairaanhoitoalueella oli 1551 synnyttäjää, joista epiduraalipuudutuksen sai 35 % äideistä. Tehostetun valvonnan hoitopäiviä oli 1777, hoitopaksoja 789 kappaletta ja

“hengityskonehoitopäiviä” 256 päivää. Edellä kuvatusta toiminnasta kertyneet sairaanhoitoalueen toimintatuotot olivat 422 miljoonaa markkaa.

Anestesiologian ja tehohoidon vastuualueen voimavarat

Voimavarat jakaantuvat henkilökuntaan (lääkärit, hoitajat, välinehuoltajat jne.), tiloihin (leikkaussalit, heräämöt, tehostettu valvonta, välinehuolto jne.) ja laitteistoon (potilasvalvontalaitteet, ventilaattorit, leikkaustasot jne.).

Anestesiologian ja tehohoidon vastuualueella on 1 ylilääkärin, 2 apulaisylilääkärin, 3 erikoislääkärin ja 2 osastonlääkärin virkaa sekä 1 sairaalalääkärin virka. Päivystysmuotona on muu sairaalapäivystys. Päivystyksen aktiivituntimäärä jäi vuosi sitten tehdyssä laskennassa niukasti alle aktiivipäivystyspisteen tuntirajan. Päivystystä seuraava päivä pidetään aktiivivapaapäivänä, joten samaan aikaan vastuualueella työskentelee kahdeksan lääkäriä.

Päiväkirurgian vastuuyksikön tilat valmistuivat kesällä 2001. Yksikkö sijaitsee uudisrakennus-siivessä leikkaus- ja anestesiavastuuyksikön vieressä liukuoven takana. Yksikössä on kolme leikkaussalia, 10 paikkainen ensimmäisen vaiheen heräämö, 4 paikkainen lasten heräämö sekä 6 paikkainen toisen vaiheen heräämö. Yksikössä työskentelee 1 anestesiologian erikoislääkäri ja 1 sairaalalääkäri. Hoitotyötä johtavat osastonhoitaja ja apulaisosastonhoitaja. Yksikön toiminta ja tilat ovat kiinnittäneet laajaa kansallista huomiota lukuisen työpaikkavierailujen muodossa.

Leikkaus- ja anestesiavastuuyksikön tilat valmistuivat sairaalan taakse erilliseen lisärakennukseen syksyllä 1989. Leikkaussaleja on yhdeksän, joista kaksi soveltuu kokonsa puolesta pientoimenpiteiden suorittamiseen. Leikkausryhmiä on 7. Vuonna 2002 voimavaroja lisätään yhdellä päivystysryhmällä ja yhdellä anestesia-lääkärillä. Yksikön heräämö on varustettu kymmenellä potilaspaikalla. Potilaat saapuvat yksikköön joko vuodeosastolta tai suoraan kotoa ns. “Leikkaukseen kotoa yksikön” (Leiko) kautta. Viimeksi mainittu toiminta on osa anestesiologian ja tehohoidon vastuualueen toimintaa, ei esim. kirurgian vuodeosaston toimintaa. Hoitotyötä johtaa osastonhoitaja ja kaksi apulaisosastonhoitajaa, joista toinen on suuntautunut “anestesiapuolelle” ja toinen “instrumenttipuolelle”. Osastonhoitaja (ter-

veydenhuollon maisteri) on peruskoulutukseltaan anestesiahoitaja.

Tehostetun valvonnan vastuuyksikön toiminta jakaantuu toiminnallisesti sydänvalvontaan, postoperatiiviseen valvontaan sekä tehohoitoon. Yksikön tilat sijaitsevat leikkaus- ja anestesiavastuuyksikön kanssa samassa kerroksessa heräämön välittömässä läheisyydessä. Yksikössä on 6 potilaspaikkaa. Paikkaluku laajenee syksyllä 2002 kahdeksaan potilaspaikkaan. Tällöin tehostettuun valvontaan kohdistettua anestesia- ja lääkäri-työpanosta lisätään nykyisestä 50 %:n lääkäri-työpanoksesta täyteen 100 %:n työpanokseen. Hoitotyötä johtavat osastonhoitaja ja yksi apulaisosastonhoitaja.

Koko sairaanhoitoalueen välinehuoltotoiminta on keskitetty Hyvinkään sairaalaan, jossa se toimii leikkaus- ja anestesiavastuuyksikön ”alakerassa”. Välinehuollon vastuuyksikössä toteutetaan myös Hyvinkään terveyskeskuksen sekä Hyvinkään Palo- ja Pelastuslaitoksen instrumenttien ja välineiden sterilointi. Hankintatoiminnalla on merkittävä rooli välinehuoltomme toiminnassa. Kaikki steriloitavat ja desinfioitavat instrumentit ja laitteet sekä implantit hankitaan välinehuollon kautta. Vastuuyksikön johtajana toimii osastonhoitaja.

Leikkaussalien, heräämöjen ja tehostetun valvonnan potilasvalvontalaitteet perustuvat Philipsin (entinen Hewlett & Packard) teknologiaan. Ventilaattorit ovat osaksi tuliteriä Dräger Julianeja, osaksi keski-ikäisiä Siemens 710 ventilaattoreita ja pieneltä osin Servo-vanhuksia. Anestesiakertomukset ja tehostetun valvonnan potilas seurantalomakkeet täytetään manuaalisesti.

Toiminta ja painopisteet

Vastuualue jakaantuu leikkaus- ja anestesia, päiväkirurgian, tehostetun valvonnan sekä välinehuollon vastuuyksiköihin. Päiväkirurgian vastuuyksikön vastuulääkärinä toimii toinen vastuualueen kahdesta apulaisylilääkäristä. Toinen vastuualueen apulaisylilääkäristä vastaa leikkaus- ja anestesiavastuuyksikön päivittäisjohtamisesta.

Anestesiologian ja tehohoidon vastuualueen painopisteet ovat ”yleisanestesiologiassa”, päiväkirurgisen toiminnan anestesiologiassa, tehohoidossa sekä kivunhoidossa. Kunkin painopistealueen käytännön toiminnasta ja kehittämistyöstä vastaa 2-4 anestesia- ja lääkäri-työpanosta muodostama ryhmä. ”Ryhmänjohtajana” toimii sopimuksen mukaan yksi ryhmän anestesia- ja lääkäri-työpanosta.

ja on joko apulaisylilääkäri tai häneen pyritään muuten kohdistamaan esim. palkkauksellisia kannustimia.

Synnytyksanalgesiatointia hoitaa virka-aikana vuorollaan kukin sairaalalääkäri, joita sijaisuuksista johtuen on yleensä 2-3 kerrallaan. Vuodeosastokonsultaatiot hoitaa päivystävä anestesia- ja lääkäri. Tehostetun valvonnan anestesia- ja lääkäri-työpanosta hoitaa ilta- ja yöpäivisin 1-3 päivänä viikossa endoskooppiseen toimintaan ja kuvantamiseen liittyvää anestesia- ja lääkäri-työpanosta. Kukin lääkäri on vuorollaan päivystävän anestesia- ja lääkäri-työpanon apuna ns. iltavuorossa tarvittaessa klo 17 asti. ”Iltavuoro” kompensoidaan muiden työpäivien vastaavana lyhennyksenä.

Kivunhoitoon liittyvät vuodeosastokonsultaatiot ja toimenpiteet hoitaa vuorollaan toinen vastuualueen kahdesta kivunhoidon erityispätevyyslääkäristä. Sairaanhoitoalueella ei ole toistaiseksi ollut mahdollisuutta suunnata voimavaroja kipupoliklinikkatoiminnan aloittamiseen. Kokemuksellinen ja tieto-taitoon liittyvä valmius kipupoliklinikkatoiminnan aloittamiseen on alueellamme poikkeuksellisen hyvä, sillä vastuualueellamme työskentelee kaksi kivunhoidon erityispätevyden omaavaa lääkäriä.

Ensihoidossa ja poikkeusolojen valmiussuunnittelussa anestesiologian ja tehohoidon vastuualue tekee yhteistyötä päivystysalueen osastonylilääkäriin, anestesiologian erikoislääkäri Juha Vallin kanssa. Päivystysalue on osa medisiinistä tuulosyksikköä.

Hyvinkään sairaanhoitoalueen anestesiologian ja tehohoidon vastuualueella on koulutussopimus Helsingin yliopiston kanssa. Sopimuksen mukaan vastuualueella on yhden vuoden koulutus oikeus anestesiologian ja tehohoidon erikoisalalla. Kipu- ja lääketieteen saatua yhä voimakkaamman roolin suomalaisten anestesiologioiden toimenkuvassa ja huomioiden vastuualueen lääkäreiden erityispätevyystasoinen osaaminen tällä osa-alueella, saattaa lähitulevaisuudessa tulla ajankohtaiseksi koulutus oikeuden pituuden lisääminen esim. 18 kuukauteen. Vastuualue osallistuu myös Helsingin yliopiston lääketieteen opiskelijoiden opetukseen ns. ”anestesiaviikkojen” muodossa. Kandidaateilta saatu palaute Hyvinkään sairaalan ”anestesiaviikoista” on ollut hyvin myönteistä.

Kehittämiskohteita ja haasteita

Vastuualueen määrällinen tuotanto leikkaustoiminnan osalta perustuu kuntien tilauksiin sekä

sisäisten yhteistyökumppaneiden tarpeeseen (tehostettu valvonta, välinehuolto sekä mm. obstetriikan, endoskopiatoiminnan ja kuvantamisen anestesiapalvelut). Pyrimme siihen, että oma osuutemme tuotantoketjussa hoidetaan tehokkaasti, turvallisesti ja potilaslähtöisesti. Teemme työmme "kerralla kuntoon" periaatteella. Vastuualueella tehtävän työn tehokkuuteen, turvallisuuteen ja sujuvuuteen kiinnitetään erityistä huomiota mm. näyttöön ja hyviksi todettuihin työtapoihin perustuvilla sopimis- ja ohjausmeneteltyillä.

Kehittämiskohteet nousevat vastualueen painopisteistä sekä investointitarpeista. Ajankohtaisia ovat tehostetun valvonnan "omalääkärijärjestelmän" kehittäminen. Alueellisen kivunhoidon kehittäminen on edellisen ylilääkärin Matti Mäenpään pioneerityön jälkeen myötätuulessa. Postoperatiivinen kivunhoito tullaan järjestämään ns. Acute Pain Service – tyyppiseksi toiminnaksi. Kivun systemaattinen mittaaminen koko sairaalassa on alkanut vuoden 2001 kuluessa. Samana vuonna aloitti toimintansa kivun hoitoon perehtyneiden sairaanhoitajien verkosto, jota tullaan myöhemmin laajentamaan myös avoterveydenhuollon suuntaan. Akuutin kivun ja kipusairauksien hoidon kehittämiseen liittyvä innostus sairaanhoitoalueemme henkilöstön keskuudessa onkin lähes "käsien kosketeltavaa".

Hyvinkään sairaanhoitoalueen liittyttyä osaksi HUS-piiriä, muuttuivat myös talouden ja tuotannon kirjaamis- ja raportointikäytännöt. Suuri haaste vastuualueellemme onkin tehdä kaikki anestesiologien lisääntyvästi leikkaussalien ulkopuolella tekemä työ näkyväksi siten, että tuotantomme ei jatkossa enää arvioida pelkästään leikkaustoiminnan määrän perusteella.

Lisääntyvä leikkaustoiminta ja potilaiden sairastavuus ovat asettaneet kasvavat vaatimukset heräämötoiminnalle. Heräämön ja kahden pien-toimenpiteisiin soveltuvan leikkaussalin saneeraaminen ovat edessä lähimmän kahden vuoden sisällä. Vastuualueen yhteensä 9 + 3 leikkaussalin, 10 + 10 heräämöpaikan ja 8 tehostetun valvonnan potilaspaikan sekä välinehuollon laitteiston ylläpito ja uudistaminen asettavat kovat haasteet operatiivisen tulosyksikön ja sairaanhoitoalueemme investointikyvyille.

Leikkausjonon purkaminen, tehostetun valvonnan ja myöhemmin myös kivunhoidon panostuksen lisääntyminen luovat tarpeen erikois-

lääkärityövoiman rekrytoinnille. Osaavien, aloitukykyisten ja yhteistyöhenkisten lääkäreiden rekrytointi on yksi tärkeimpiä tehtäviämme.

Vahvuudet

Vahvuudet nousevat voimavaroista, jotka ovat henkilökunta (lääkärit, hoitajat, välinehuoltajat jne.), tilat (leikkaussalit, heräämöt, tehostettu valvonta, välinehuolto jne.) ja laitteisto (potilasvalvontalaitteet, ventilaattorit, leikkaustasot jne.).

Suurin osa vastuualueemme erikoislääkäreistä asuu Hyvinkäällä. Toisaalta matka moottoritietä Helsingistä Hyvinkäälle kestää saman verran kuin matka Helsingin itäosasta sen länsiosaan. Lääkärikumme ikärakenne ulottuu vastaerikoistuneista kokeneisiin pitkän uran hyvinkääläisiin lääkäreihin. Hyvä henki on pitänyt meillä varttuneekin lääkärit kokopäivätyössä houkuttelevan puolipäivätyön sijasta. Lääkäreidemme mukaan meillä on mahdollisuus sopivassa määrin sekä päivystää että olla aktiivivapaalla.

Koulutusmyönteinen ilmapiiri ja hyvä sijais-tilanne ovat mahdollistaneet lääkäreidemme aktiivisen jatko- ja täydennyskoulutukseen osallistumisen. Erikoistuville lääkäreille annamme mahdollisimman hyvän ja monipuolisen ohjauksen ja koulutuksen. Erikoistumiskoulutukseen liittyvää teoreettista koulutusta olemme viimeisen vuoden aikana jännevöttäneet yhteistyössä Helsingin yliopiston kanssa.

Oman anestesia- ja preoperatiivisen käyn- ti on ollut Hyvinkäällä traditio. Ajoittain niukat henkilöstöresurssit ovat pistäneet tämän perinteen lujille, mutta se on pitänyt pintansa.

Joukostamme löytyy sekä tieteellistä kompetenssia että erityisosaamista mm. kivunhoidon, päiväkirurgisen anestesiologian, tehohoidon, lasten anestesiologian ja laadunhallinnan alueilla. Yksi anestesiologian erikoislääkärimme on suorittanut Master of Quality tutkinnon ja toimii nyt sairaanhoitoalueemme puolipäiväisenä laatu- päällikkönä.

Tilat eivät ole suuret eivätkä uudet, mutta ne ovat kooltaan ja toimivuudeltaan riittävät. Ajan tasalla oleva laitteisto luo tehokkuutta ja lisää potilaan ja lääkärin turvallisuutta. Lähivuosien investointi- ja saneerausohjelma parantaa tilan- nettamme.

Työyhteisömme perusarvoja ovat vastuullisuus, avoimuus, oikeudenmukaisuus ja rehtiys. Hyvinkäällä on hyvä henki ja uskon – kollegoideni val-

tuuttamana – että kehittämismyönteinen ilmapii-
rimme takaa meille hyvän tulevaisuuden. Ter-
vetuloa joukkoomme.

Anestesiologian ja tehohoidon vastuualue
Hyvinkään sairaanhoitoalue, Helsingin ja
Uudenmaan sairaanhoitopiiri
harri.tohmo@hus.fi

Harri Tohmo, LT, ylilääkäri
Hallinnon pätevyys, kivunhoidon
erityispätevyys

SAK:n kevätkokous

Seinäjoella 24-25.5.-02

Ohjelma helmikuussa
WWW-sivuilla
[http://www.finnanest.fi/koulutukset/
kevatkokous.html](http://www.finnanest.fi/koulutukset/kevatkokous.html)

Tervetuloa!